

Eneseusaldus aitab kaaslasi leida

Rainer (9) vahetas sel sügisel kooli. Uues klassis pole ta sõpru leidnud, pigem suhtutakse temasse vaenulikult. Ema kinnitab, et eelmises koolis sai poiss kõigiga hästi läbi.

Enamasti tõrjutakse lastekollektiivides lapsi, kes on teistest millegi poolest erinevad. Teistega ei seltsi sageli lapsed, kes on kaotanud maailma vastu usalduse. Samuti lapsed, kelle enesehinnangut on riivanud kodune kasvatus või sassis peresuhted.

Eemale tõugatakse aga ka neid, kellel on omapärane välimus, kõne või käitumisharjumused. Tõrjutuse põhjuseks võib paraku saada ka majanduslikult kehvem olukord.

Tõrjutud laps võtab kaitsepositsiooni

Haruldane pole seegi, et laps satub klassi, kus on valdavalt ründava hoiakuga õpilased. Kaaslaste ja õpetajate põhjendamatu vaenulikkus ja agressiivsus ajavad teistmoodi suhtumist kogenud lapse ummikusse. Kui klass ei võta uut õpilast omaks, võib langeda tema õppeedukus ja tekkida vastumeelsus kooli suhtes.

"Tõrjutud laps on pidevalt kaitseisendis, valmis reageerima eba-meeldivustele," ütleb Tallinna pere-nõuandla lastepsühholoog Maret Preismann. "Sageli saab temast võitleja, kes on võimeline iga probleemi rusikaga lahendama."

Psühholoogi sõnul ei osutu laps tõrjutuks üleöö. "Lapse maailmausal-

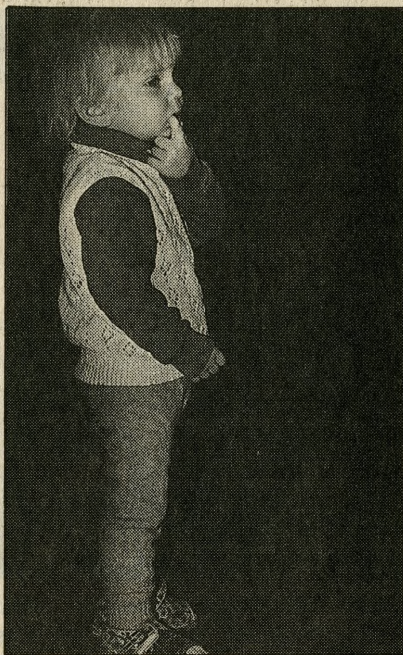
Nõuandeid vanemale:

- * Märgake last
- * Tegelge lapsega siis, kui tema teid vajab
- * Tundke huvi lapse tegemiste vastu
- * Jagage rohkelt kiitust
- * Asjad ei asenda armastust ja koos oldud aega
- * Jälgige, kellega ja kuidas laps mängib, kuidas ta loob suhteid
- * Lubage lapsel kutsuda külla sõpru ja pidada sünnipäeva
- * Hoidke sidet lapse õpetaja või kasvatajaga
- * Õpetage last konflikte arukalt lahendama
- * Ärge tujutage lapsega
- * Kasvatage lapses positiivset eluhoiakut

dusele pannakse alus enne kolmandat eluaastat," selgitab Maret Preismann. "Usalduse tekkimine sõltub sellest, kuidas ema reageerib lapse nutule, hääliitsustele ning kui palju ta lapsega tegeleb."

Vanemate vahelised pinged lõhuvad lapse usalduslikku suhet. "Laps on nagu svamm, kes tõmbab kõik endasse. Kuigi väikelaps ei mõista veel kõnet, tajub ta läbi vanema kehakeele kohe millises meeleolus see on," selgitab Maret Preismann.

Psühholoogi sõnul peab pisipõn-

Väiksena tihti üks jätetud laps võib üksikukuks jääda ka lastekollektiivis.

MARKO MUMM

niga suhtlema siis, kui tema seda vajab, mitte siis, kui see täiskasvanule sobib. "Lapse rikkumatu loomus on pungil armastust, mida ta tahab jagada. Kui ta ei saa seda teha, piinleb ta terve elu nende tagajärgede küüsis," väidab Maret Preismann.

Üldjuhul õpivad lapsed üsna kiiresti mõistma, kuidas vanemate tähelepanu võita. Ühed püüavad näidata end nõrga ja saamatuna, teised jälle jõnaka ja trotslikuna.

"Lapsed on arukad märkama, mis lapsevanema tähelepanu köidab," tõ-

deb Maret Preismann. "Lapsel on maast madalast õrnuse ja armastuse vajadus ning kui ta ei saa seda piisavas koguses, ei õpi ta armastust tundma."

Ühtlasi ei arene lapsel vajadust armastuse järele ja ta ei mõista, et teised inimesed vajavad armastust. Nii võib ta hakata oma tundeid häbene-ma. Poisid võivad näiteks arvata, et tunnete näitamine on ebaseaduslik – nõrkuse tundemärk, mille pärast võidakse alandada. Nii tõmbuvadki nad endasse.

Positiivne eluhoiak aitab

Lastekollektiivis soovib laps olla teistega samaväärne. Koolis jäävad aga lapsed, kelle tundeid on kodus tõrjutud, väga kaitsetuks. Nad armastavad pigem tegelda iseendaga kui te-gutseda koos teistega. Lastekollektiivis võib selline laps olla ettevaatlik ja enesest tõmbunud.

"Ta kardab elu ja tunnetab pidevalt, et tema ja maailma vahel on kuristik, samas on ta väga enesekeskne," rää-gib Maret Preismann. Seetõttu ei pruugigi klassikaaslased alati midagi ette võtta. Piisab väikesest vihjest, et laps endast välja läheks. Kui arvesta-da, et enamikul juhtudel hinnatakse nii last kui täiskasvanut selle järgi, kuidas ta teistesse suhtub, võib tõrju-tuse põhjuseks olla tema enda hoiak või käitumisviis.

Psühholoogi hinnangul võib tõrju-tust põhjustada ka kodune elulaad. Lapsed, kes kasvavad optimistliku el-

lusuhtumisega peres, ei kohku tavaliselt raskuste ees. Neil tekib enese-kindlus ja teadmine, et nad saavad kõi-gi raskustega hakkama. Pessimistli-kus peres on lapsi tavaliselt juba rün-natud ja tõrjutud, mille tulemusel on nad umbusklikud ja arglikud.

Pere seob nähtamatu nabanööri

Tõrjutuks võivad osutuda ka lap-sed, keda on kodus kõrvale lükatud, välja naerdud, häbistatud. Maret Preismanni sõnul võivad tõrjutud lap-sed olla ka peredest, kus vanem ee-listab ühte last teisele. Põhjuseid sel-leks võib olla mitmeid: kui üks laps näib vanemale andekam ja ilusam või on poiss peres eelistatum kui tüdruk.

Eelistuse põhjuseks võib olla ühe lapse haigus. Sellisel juhul võib hül-jatud laps soovida, et temagi oleks nii-sama haige.

"Tunne, et teist on eelistatud, võib lapse kasvades luua sellist tüüpi ini-mese, kes kiindub vaid kord elus isi-kusse, kes on suutnud tema kaitsvast müürist läbi murda. Kui selline ainu-ke sõber kaob, muutub maailm inime-se jaoks mõttetuks."

Tõrjutud olekust on võimalik vaba-neda, kuid lihtsam on seda vältida. "Kogu pere – ema, isa ja laps on seotud mõttelise nabanööri," ütleb Ma-re Preismann. "Kui isa toetab ema, suudab ema pakkuda lapsele nii pal-ju turvatunnet ja armastust, kui laps seda vajab."

KRISTEL KIRSS